

Οριζόντιος διανοούμενος με κάθετη ανάλυση

Ποιος είναι ο κριτικός, συγγραφέας και ουμανιστής Ντάνιελ Μέντελσον

Ο δρόμος που συνδέει το αρχαίο δράμα με τις ταινίες όπως η «Τροία» (φωτ.) στα δοκίμια του Μέντελσον είναι ένας περίπατος γνώσης, ο οποίος οδηγεί στην ομορφιά ενός θαυμαστού, καινούργιου κόσμου.

ΝΤΑΝΙΕΛ ΜΕΝΤΕΛΣΟΝ
Περιμένοντας τους Βαρβάρους:
Από τον Αριστοφάνη στο Avatar
 μτφρ.: Μαργαρίτα Ζαχαριάδου
 εκδ. Πατάκη, σελ. 589,
 τιμή: 19,70 ευρώ

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΗΝΑΚΗ**

Τι σημαίνει, άραγε, σήμερα, πολιτισμική κριτική και μάλιστα από τη σκοπιά της ποπ κουλτούρας; Κι ακόμη πιο ευρέως: τι θα πει ν' ασκείς καθολική κριτική, εν είδειε μανιφέστου κάθε φορά, στα πολιτισμικά προϊόντα του καιρού σου; Ο Ντάνιελ Μέντελσον ανήκει στους οριζόντιους διανοούμενους με κάθετη ανάλυση: οι γνώσεις του καλύπτουν ένα ευρύ πεδίο αναφορών, καθώς η κριτική του βυθιζόταν στο κείμενο με πρωτόγνωρη, για μένα, διαύγεια.

Ο τρόπος που ανοίγει, αφενός, τον ορίζοντα στον αναγνώστη γι' αυτό που πρόκειται να διαβάσει και που, αφετέρου, κλείνει σιγά σιγά εντός του κειμένου είναι μαθήματα γλώσσας και, ταυτόχρονα, αποδείξεις μιας αγάπης ευφυούς, χιουμοριστικής και σαρκαστικής – τρεις αλληλοσυμπληρούμενες ιδιότητες – προς την ίδια τη γνώση και το υπό εξέταση έργο.

Ο Μέντελσον δεν είναι άγνωστος στο ελληνικό κοινό, αφού το 2010 κυκλοφόρησαν στα ελληνικά οι «Χαμένοι» του (μτφρ. Μαργαρίτα Ζαχαριάδου, εκδ. Πόλις), ένα à la manière de Proust

Τα δοκίμια δεν είναι εφήμερα δημοσιογραφικά κείμενα. είναι οδοδείκτες του πώς η σημερινή πολιτισμική κριτική μπορεί να γίνει ποπ, να απευθυνθεί στο ευρύ κοινό, ενώ, την ίδια στιγμή, αποτελεί δωρεάν σεμινάρια γραφής.

βιβλίο για την εβραϊκή καταγωγή του. Εξάλλου, είναι εκείνος που μετέφρασε σχετικά πρόσφατα τον Καβάφη στα αγγλικά, ενώ διαθέτει βαθιά κλασική παιδεία.

Το «Περιμένοντας τους Βαρβάρους» – στην έξοχη, ζωντανή, σύγχρονη μετάφραση της Μαργαρίτας Ζαχαριάδου – είναι μια αποκαλυπτική εμπειρία. Με απόλυτο σεβασμό στον αναγνώστη του, δίχως να θεωρεί τίποτα δεδομένο αναφορικά με τις γνώσεις εκείνου που τον διαβάσει, με ευλάβεια προς το κείμενο και με ένα αχανές πεδίο αναφορών, ο Μέντελσον σε εξοικειώνει με τα υπό κριτική έργα, δίχως να είναι απαραίτητο να τα έχει διαβάσει ή δει πρώτα, αφού αυτήν τη δουλειά την έχει αναλάβει ο ίδιος: τις ταινίες, τις παραστάσεις και τα βιβλία νιώθει ότι τα έχει δει, τα ξέρεις, είναι πα και δική σου εμπειρία.

Ο δρόμος που συνδέει το αρχαίο δράμα, με μια προτίμηση στον Ευριπίδη, με τις ταινίες («Τροία», «Αλέξανδρος», «300», «Μπρόκμπακ Μάουντεν», «Avatar», «Οι ώρες» κ.ά.) και τις παραστάσεις (μεταξύ άλλων, «Γυάλινος κόσμος», «Λεωφορείο ο πόθος», «Βάτραχοι»), τον Καβάφη και τον Φόστερ, τον Ρεμπό και τον Ευγενίδη, την τραγική ιστορία των Κένεντι και το έργο του Τεντ Χιουζ, τον Αλμοδόβαρ και τον Φέρμφορ, περνάει μέσα από τη λατρευτική αγάπη του Μέντελσον για τις λέξεις, τις εικόνες, την εμπειρία και τον σύγχρονο

κόσμο· είναι ένας περίπατος της γνώσης που οδηγεί, είτε το θέλεις είτε όχι, στην ομορφιά ενός θαυμαστού, καινούργιου κόσμου. Ο Μέντελσον δεν είναι απλώς ένας κριτικός· είναι ένας ουμανιστής σταυροφόρος του πολιτισμού.

Στα δοκίμια αυτά, ο αναγνώστης αναμετρείται με τη σύγχρονη δυναμική της γλώσσας και με την αιχμή του δόρατος της κριτικής. Δεν είναι εφήμερα δημοσιογραφικά κείμενα που τα καλύπτει η ακλή της επόμενης μέρας· είναι οδοδείκτες του πώς η σημερινή πολιτισμική κριτική μπορεί να γίνει ποπ, ν' απευθυνθεί στο ευρύ κοινό, ενώ, την ίδια στιγμή, αποτελεί δωρεάν σεμινάρια γραφής. Ο Μέντελσον, από το αρχαίο δράμα ως την Τζέσικα Λανγκ του «Γυάλινου κόσμου», μας υπενθυμίζει ότι τα πολιτισμικά προϊόντα δεν είναι ένας παράλληλος κόσμος, «απ' αλλού φερμένος» – είναι κομμάτι του δικού μας κόσμου, του εδώ και τώρα.

Και μπορεί να είναι ένας αμετανόητος καβαφικός και κλασικός φιλόλογος, ωστόσο το δοκίμιο του για τον Ρεμπό («Επανάσταση Επανάσταση») είναι ένα, ας μου επιτραπεί, πάρτι. Παρ' όλες τις ενστάσεις και τον λεπτεπίλετο σαρκασμό του, ακόμη κι όταν, στο κλείσιμο του κειμένου του, ο Νεοϋορκέζος κριτικός νιώθει αμήχανος απέναντι σ' αυτό το έργο, ο αναγνώστης νιώθει ότι άκουσε όσα είχε ν' ακούσει.